

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 319/2021-21

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Petra Straku a Martina Vernarského (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED] zastúpeného JUDr. Tatianou Polkovou, advokátkou, Na priekope 174/13, Žilina, proti postupu Okresného súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 18C/315/2009 v období po právoplatnosti nálezů Ústavného súdu Slovenskej republiky č. k. IV. ÚS 268/2018-35 z 21. júna 2018 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 18C/315/2009 v období po právoplatnosti nálezů Ústavného súdu Slovenskej republiky č. k. IV. ÚS 268/2018-35 z 21. júna 2018 **bolo porušené** základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Sťažovateľovi **priznáva** finančné zadosťučinenie **1 500 eur**, ktoré **je** Okresný súd Bratislava I **povinný** zaplatiť mu do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.
3. Okresný súd Bratislava I **je povinný** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **375,24 eur** a zaplatiť ich právnej zástupkyňi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.
4. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti sťažovateľa **nevyhovuje**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa, skutkový stav veci a argumentácia sťažovateľa

1. Ústavný súd uznesením č. k. III. ÚS 319/2021-9 z 27. mája 2021 prijal v celom rozsahu na ďalšie konanie ústavnú sťažnosť sťažovateľa podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“), ktorou namietal porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Bratislava I (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 18C/315/2009 (ďalej aj „napadnuté konanie“) v období po právoplatnosti nálezů ústavného súdu č. k. IV. ÚS 268/2018-35 z 21. júna 2018.

2. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti uviedol, že v napadnutom konaní vedenom pred okresným súdom o uplatnení nárokov podľa zákona č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon) v znení neskorších predpisov, v ktorom je v procesnej pozícii žalobcu, dochádza k zbytočným prietahom. Žaloba bola okresnému súdu doručená 20. novembra 2009. Z ústavnej sťažnosti vyplýva, že ústavný súd svojimi nálezmi č. k. III. ÚS 288/2014-22 z 24. júla 2014 a č. k. IV. ÚS 268/2018-35 z 21. júna 2018 vyslovil porušenie základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru v konaní vedenom na okresnom súde pod sp. zn. 18 C 315/2009. Sťažovateľ vytkol, že ani po dvoch rozhodnutiach ústavného súdu nedošlo k náprave a okresný súd naďalej nekoná spôsobom, ktorý smeruje k meritornému skončeniu veci. Tiež poukázal na to, že 30. mája 2018 odovzdal na poštovú prepravu sťažnosť proti uzneseniu okresného súdu č. k. 18 C 315/2009-332 zo 4. mája 2018 vydaného vyššou súdnou úradníčkou o zastavení konania, o ktorej ku dňu podania ústavnej sťažnosti nebolo rozhodnuté.

3. Sťažovateľ tiež konštatoval, že predmetom konania pred okresným súdom je jeho ochrana pri nedodržaní zásady rovnakého zaobchádzania, pričom z povahy veci nevyplýva skutková a právna náročnosť sporu. Zároveň jeho správanie žiadnym spôsobom nevytvorilo dlhodobú situáciu, ktorá by odôvodňovala a ospravedlňovala dĺžku napadnutého konania.

4. Na základe uvedených skutočností sťažovateľ navrhol, aby ústavný súd nálezom rozhodol, že okresný súd v napadnutom konaní v období po právoplatnosti nálezů ústavného súdu č. k. IV. ÚS 268/2018-35 z 21. júna 2018 porušil jeho základné právo podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru a aby prikázal okresnému súdu zaplatiť sťažovateľovi primerané finančné zadost'učinenie v sume 5 000 eur, ako aj náhradu trov konania.

II.

Vyjadrenie okresného súdu, replika sťažovateľa

II.1. Vyjadrenie okresného súdu:

5. Okresný súd vo svojom vyjadrení k ústavnej sťažnosti uviedol, že v napadnutom konaní došlo štyrikrát k zmene zákonného sudcu, pričom v období od júna 2018 do konca roka 2018 vo veci nekonal z dôvodu dlhodobej práceneschopnosti zákonnej sudkyne. Následne, po pridelení spisu novej zákonnej sudkyňi v decembri 2018 bol aj naďalej nečinný a po pridelení veci aktuálnemu zákonnému sudcovi v apríli 2019 súd začal vykonávať úkony až 2. júla 2021. Je toho názoru, že táto nečinnosť vyplýva najmä z nadmernej zaťaženia konajúcich sudcov, vyššieho súdneho úradníka, ako aj spisovej kancelárie, pričom nezanedbateľným faktorom vplývajúcim na celkovú dĺžku konania je fluktuácia zamestnancov súdu, a to na všetkých pracovných pozíciách vrátane sudcov, v dôsledku čoho opakovane dochádza k prerozdeleniu spisov z oddelení odchádzajúcich sudcov medzi sudcov, ktorí zotrávajú v pôsobení na okresnom súde, a ich následnému preťažovaniu nutnosťou vybavovania spisov, ktoré im pôvodne nepatrili. Zároveň bolo zdôraznené dlhodobé neriešenie situácie z hľadiska nedostatočnej personálnej obsadenosti súdu zo strany kompetentných orgánov.

6. Okresný súd je toho názoru, že v napadnutom konaní ide o skutkovo a právne zložitú vec, čo vyplýva aj zo samotného predmetu konania. Poukázal tiež na to, že od podania žaloby v konaní vystupovalo 24 žalobcov, pričom realizovanie procesných práv takého počtu žalobcov prostredníctvom ich procesných návrhov a rozhodovanie o nich malo nepochybne vplyv na celkovú dĺžku konania.

II.2. Replika sťažovateľa:

7. Sťažovateľ vo svojej replike k vyjadreniu okresného súdu uviedol, že z vyjadrenia nesporne vyplýva potvrdenie priesťahov v konaní. Zaťaženosť jednotlivých sudcov alebo celého súdu nie je pritom ospravedliteľným dôvodom porušovania jeho základných práv.

8. Ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde upustil od ústneho pojednávania v danej veci, pretože na základe ústavnej sťažnosti, vyjadrenia okresného súdu, repliky sťažovateľa a predloženého súdneho spisu je zrejmé, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

III.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

9. Sťažovateľ sa svojou ústavnou sťažnosťou domáha vyslovenia porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, pričom k porušeniu označených práv malo dôjsť postupom okresného súdu v napadnutom konaní v období po právoplatnosti nálezu ústavného súdu č. k. IV. ÚS 268/2018-35 z 21. júna 2018.

10. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priesťahov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti

v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03, IV. ÚS 105/07, IV. ÚS 90/2010).

11. Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov (i práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote) je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (m. m. IV. ÚS 221/04, IV. ÚS 365/04).

12. Základnou povinnosťou súdu a sudcu je zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa strana obrátila na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

13. Táto povinnosť súdu a sudcu vyplýva z čl. 17 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“), ktorý určuje, že súd postupuje v konaní tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádza zbytočným prietahom, koná hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania strán sporu a iných osôb, ďalej z § 157 ods. 1 CSP, podľa ktorého súd postupuje v konaní tak, aby sa mohlo rozhodnúť rýchlo a hospodárne, spravidla na jedinom pojednávaní s prihliadnutím na povahu konania (obdobne predtým § 6 a § 100 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku účinného do 30. júna 2016).

14. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou ESĽP v rámci prvého kritéria ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (I. ÚS 19/00, II. ÚS 32/02). Podľa uvedených kritérií posudzoval ústavný súd aj ústavnú sťažnosť sťažovateľa.

15. Pokiaľ ide o právnu a faktickú zložitosť veci, ústavný súd konštatuje, že rozhodovanie o náhrade nemajetkovej ujmy spôsobenej nerovnakým zaobchádzaním je bežnou súčasťou rozhodovacej činnosti súdov. V posudzovanom období napadnutého konania už nie je možné hovoriť ani o skutkovej zložitosti veci vyplývajúcej z počtu účastníkov konania, keďže vo vzťahu k prevažnej väčšine účastníkov bolo konanie zastavené.

16. Pri hodnotení podľa ďalšieho kritéria, teda správania sťažovateľa v posudzovanom období napadnutého konania, ústavný súd nezistil takú okolnosť, ktorá by mala byť osobitne zohľadnená na jeho ťarchu pri posudzovaní otázky, či a z akých dôvodov došlo v predmetnom konaní k zbytočným prietahom.

17. Napokon ústavný súd hodnotil postup okresného súdu z hľadiska existencie zbytočných prietáhov v posudzovanom období napadnutého konania, vychádzajúc z ústavnej sťažnosti, z vyjadrenia okresného súdu, repliky sťažovateľa a z predloženého súdneho spisu. Okresný súd bol

nečinný od júna 2018 do 2. júla 2021, teda približne 3 roky, pričom toto obdobie nečinnosti uznal vo svojom vyjadrení aj okresný súd.

18. Vo vzťahu k obrane okresného súdu spočívajúcej v argumentácii o nadmernej zaťažnosti konajúcich sudcov a zamestnancov súdu ústavný súd poukazuje na svoju ustálenú judikatúru, podľa ktorej nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť konanie, ako aj skutočnosť, že Slovenská republika nevie alebo nemôže v čase konania zabezpečiť primeraný počet sudcov alebo ďalších pracovníkov na súde, ktorý oprávnený subjekt požiadala o odstránenie svojej právnej neistoty, nemôžu byť dôvodom na zmarenie uplatnenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov a v konečnom dôsledku nezbavujú štát zodpovednosti za pomalé konanie spôsobujúce zbytočné prietahy v súdnom konaní (I. ÚS 35/03, II. ÚS 52/99).

19. Ústavný súd s prihliadnutím na celkovú dĺžku napadnutého konania (11 rokov a 9 mesiacov), skôr vyslovený (nálezom ústavného súdu č. k. III. ÚS 288/2014 z 24. júla 2014, pozn.) príkaz konať v napadnutom konaní bez zbytočných prietáhov a zistenú nečinnosť okresného súdu dospel k záveru, že v napadnutom konaní došlo aj v posudzovanom období k zbytočným prietahom, a tým aj k porušeniu základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

20. Podľa čl. 127 ods. 2 druhej vety ústavy ak porušenie práv alebo slobôd vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

21. Vzhľadom na skutočnosť, že ústavný súd už v konaní vedenom pod sp. zn. III. ÚS 288/2014 vyslovil príkaz podľa čl. 127 ods. 2 ústavy adresovaný okresnému súdu, aby v napadnutom konaní konal bez zbytočných prietáhov, nebolo potrebné tento príkaz opakovať v konaní o tejto ústavnej sťažnosti.

22. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

23. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti žiadal o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia v sume 5 000 eur, čo odôvodnil celkovou dĺžkou napadnutého konania, pretrvávajúcim pocitom neistoty a pocitmi márnosti a nespravodlivosti vyplývajúcimi z nečinnosti okresného súdu.

24. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04).

25. Pri určení primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných ESĽP, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

26. Vzhľadom na doterajšiu dĺžku konania vedeného okresným súdom, ako aj na jeho neodôvodnenú nečinnosť po právoplatnosti nálezom ústavného súdu č. k. IV. ÚS 268/2018-35 z 21. júna 2018, a to napriek tomu, že v predmetnej veci už ústavný súd dvakrát konštatoval zbytočné prietahy, berúc do úvahy predmet konania na okresnom súde, správanie sťažovateľa, ako aj všetky okolnosti daného prípadu, ústavný súd považoval priznanie

sumy 1 500 eur pre sťažovateľa za primerané finančné zadosťučinenie. Vo zvyšnej časti požadovaného finančného zadosťučinenia, ktorú už ústavný súd nepovažoval za primeranú, návrhu sťažovateľa nevyhovel.

IV. Trovy konania

27. Ústavný súd napokon rozhodol aj o úhrade trov konania sťažovateľa, ktoré mu vznikli v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom.

28. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti nahradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania.

29. Ústavný súd podľa § 1 ods. 3 a § 11 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov priznal sťažovateľovi náhradu trov konania v sume 375,24 eur z dôvodu trov právneho zastúpenia, a to za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2020 (príprava a prevzatie veci a písomné vyhotovenie ústavnej sťažnosti) v hodnote po 177 eur vrátane dvoch režijných paušálov v hodnote po 10,62 eur.

30. Priznanú náhradu trov konania je okresný súd povinný zaplatiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 CSP) v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 26. augusta 2021

Robert Šorl
predseda senátu